

ZEVENDE AANVULLING OP DE NAAMLIJST VAN NEDERLANDSE

SLUIPVLIEGEN (DIPTERA: TACHINIDAE)

Theo Zeegers, Wil van den Hoven & Jorick van de Westeringh

Sluipvliegen zijn één van de soortenrijkste vliegenvamilies in ons land. De larven ontwikkelen zich inwendig in geledpotigen, veelal vlinderrupsen, maar ook bijvoorbeeld in wantsen en keverlarven. De afgelopen decennia is in hoog tempo een aantal soorten voor het eerst in ons land vastgesteld. Dit hangt in veel gevallen samen met snelle areaalexpan­sie ten gevolge van het veranderende klimaat. Dit geldt ook voor de twee soorten die in dit artikel voor het eerst uit Nederland worden vermeld.

INLEIDING

De familie der sluipvliegen staat bekend als taxonomisch lastig, zeker voor de niet-specialist. Subtiele kenmerken bijvoorbeeld in de beborsteling zijn van groot belang voor de determinatie (Tschorsnig & Herting 1994, Tschorsnig & Richter 1998, Tachinidae.eu). Aan de andere kant zijn sommige soorten zo opvallend en karakteristiek dat ze zelfs vanaf foto makkelijk te herkennen zijn.

De Nederlandse fauna geldt als relatief goed onderzocht. Momenteel zijn 338 soorten in ons land in het wild vastgesteld (Zeegers 2002,

Zeegers & Verheyde 2019, Zeegers & Goudsmits 2022). Hier melden wij twee soorten nieuw voor Nederland en bespreken wij nieuwe vondsten van soorten die recent voor het eerst in ons land gevonden zijn. Het betreft gevallen die passen in het beeld van areaalexpan­sie als gevolg van klimaatverandering. Het totaal aantal soorten dat in Nederland ooit vastgesteld is komt daarmee op 340. Tevens bespreken wij een aantal nomenclatorische wijzigingen die in de recente wereld-catalogus doorgevoerd zijn maar nog in ons land geïmplementeerd moeten worden.

Figuur 1. *Spallanzania hebes*, eerste Nederlandse exemplaar. Foto Aat Schaftenaar.
Figure 1. *Spallanzania hebes*, first Dutch specimen. Photo Aat Schaftenaar.

Figuur 2: *Spallanzania hebes*, kop in zijzicht.
Foto Theo Zeegers.
Figure 2. *Spallanzania hebes*, head, lateral view.
Photo Theo Zeegers.

Figuur 3. *Spallanzania hebes*, vleugelbasis.
Foto Theo Zeegers.
Figure 3. *Spallanzania hebes*, wing base.
Photo Theo Zeegers.

SOORTEN NIEUW VOOR NEDERLAND

Spallanzania hebes (Fallén, 1820)

Drenthe Dwingelderveld, Kraloërheide, AC 223, 0-534,7, 11.VII.2021, 1 ♀, R. Riemersma. **Gelderland** Ede, Planken Wambuis, AC 183,5-451,0, 2.VII.2020, 1 ex., Aat Schaftenaar (fig. 1). Winterswijk, Corle, Lindearboretum, AC 241,63-442,00, 13.VIII.2020, 1 ♀, Wil van den Hoven, col. Van den Hoven. Rijnwaarden, de Bijland, AC 203,3-430,2, 10.VII.2021, 1 ♀, Luc Knijnsberg & Lucette Robertson-Prooot. Wageningse Eng, 175,6-443,6, 21.VII.202, 1 ♂. Winterswijk, Meddosche veen, AC 242,6-446,2, 27.VII.2021, 1 ♀, Wil van den Hoven, col. Van den Hoven. Winterswijk, Corle, Lindearboretum, AC 241,6-441,9, 28.VIII.2021, 1 ♂, 1 ♀, Wil van den Hoven, col. Van den Hoven. Ede, Planken Wambuis, Oud Reemst, AC 183,8-450,7,

2.VIII.2021, 1 ♀, Roos Veeneklaas. Nijmegen, Hengstdal, AC 190,0-427,1, 6.VIII.2021, 1 ♀, Pouwel Slurink. **Noord-Brabant** Eindhoven, AC 160,3-386,8, 17.VIII.2020, 1 ♀, Marie-Christine Guégan. **Limburg** Ospel, Oude dijk, AC 186,9-371,9, 9.VII.2021, 1 ♂, Jan Slaats. Arcen, Walbeckheide, AC 211,0-391,6, 4.VII.2021, 1 ♂, Clemens Geraths. De waarnemingen zijn alle afkomstig van Waarneming.nl.

Soorten uit het genus *Spallanzania* Robineau-Desvoidy, 1830 lijken op *Gonia* Meigen, 1803 en zijn daarmee ook nauw verwant. De kop en de wang zijn zeer breed, de ocellarborstel is naar achteren gekromd en de antennespriet is sterk verdikt (fig. 2). De wang is over de hele lengte bezet met haren en borstels. Het paar borstels aan de top van het schildje is divergent. *Spallanzania* verschilt van verwante genera door de zwarte tegula in combinatie met de gele basicosta (twee schubjes aan de vleugelbasis) (fig. 3). Bij andere genera hebben deze twee dezelfde kleur, geel in *Gonia* en zwart in *Pseudogonia* Brauer & Bergentamm, 1889 en *Onychogonia* Brauer & Bergentamm, 1889 (beide niet Nederlands). In de praktijk is er een duidelijk verschil in vliegtijd. Waar *Spallanzania* in de zomer vliegt (juni-september), zijn de Nederlandse *Gonia*-soorten echte voor-

jaarsoorten (maart-mei). Het genus *Spallanzania* is gereviseerd door Herting (1967) en Cerretti (2010) geeft een samenvattende tabel voor de Europese soorten. De meeste soorten komen voor in Zuid-Europa en Centraal-Azië, alleen *S. hebes* reikt noordelijk tot in Centraal-Europa.

Spallanzania hebes wordt vooral Zuid-Europa gevonden, noordelijk tot Zuid- en Oost-Duitsland, Zweden en Finland (Tschorsnig & Herting 1994). De soort is tegenwoordig niet zeldzaam in Brandenburg (pers. med. Joachim Ziegler) en recentelijk gevonden door Jürgen Peters in 2020 in Nordrhein-Westfalen (Diptera.info). *Spallanzania hebes* is gemeld uit België zonder duidelijke bron (O'Hara et al. 2020).

De Europese vliegtijd loopt van begin juni tot en met midden september in twee aansluitende generaties (Tschorsnig & Herting 1994). De Nederlandse waarnemingen komen uit de periode begin juli - midden augustus. *Spallanzania hebes* parasiteert op uiltjes (Lepidoptera: Noctuidae) (Tschorsnig 2017).

Spallanzania hebes is een vrij grote sluipvlieg en een enthousiaste bloembezoeker. De soort wordt dan ook makkelijk gefotografeerd door niet-specialisten. *Spallanzania hebes* werd voor het eerst herkend in ons land door de tweede auteur. Later bleken er ook oudere waarnemingen op Waarneming.nl te zijn ingevoerd. Voor zover bekend is de oudste waarneming uit Ede van Aat Schaffenaar op 2 juli 2020. Alle waarnemingen komen uit het oosten van het land (fig. 4). Dit suggereert dat de areaaluitbreiding meer uit oostelijke dan uit zuidelijke richting komt. Een dergelijk patroon is eerder bij *Brullaea ocypteroidea* Robineau-Desvoidy, 1863 vastgesteld (Zeegers & Verheyde 2019).

Elomya lateralis (Meigen, 1824)

Gelderland Hoenderloo, Dal van Deelen, AC 188,8-455,9, 6.VI.2021, 1 ♂, Jorick van de Westeringh (fig. 5-6).

Figuur 4. Waarnemingen van *Spallanzania hebes* in Nederland.
Figure 4. Records of *Spallanzania hebes* in the Netherlands.

Figuur 6. Waarnemingen van *Elomya lateralis* in Nederland.
Figure 6. Record of *Elomya lateralis* in the Netherlands.

Figuur 5. *Elomya lateralis*, Nederlandse exemplaar. Foto Jorick van de Westeringh.

Figure 5. *Elomya lateralis*, dutch specimen. Photo Jorick van de Westeringh.

Elomya lateralis behoort tot de subfamilie Phasiinae, die anders dan sluipvliegen uit andere subfamilies wantsen parasiteren. Leden van deze subfamilie zijn vaak kleurrijk en hebben vaak weinig opvallende borstels. Veel soorten bezoeken graag bloemen. *Elomya* Robineau-Desvoidy, 1830 lijkt oppervlakkig op andere genera als *Phasia* Latreille, 1804, *Ectophasia* Townsend, 1912 en *Cistogaster* Latreille, 1829, maar heeft een uniek kenmerk in de vleugeladering: de topdwarsader, het apicale deel van de mediane ader, mondt niet in de vleugelrand uit maar maakt een U-bocht voordat hij in de radiale ader uitmondt (fig. 5). Wereldwijd herbergt het genus slechts één soort: *E. lateralis*. Deze soort parasiteert op een groot aantal soorten wantsen, met een zekere voorkeur voor Pentatomidae en Scutelleridae (Tschorsnig 2017).

Elomya lateralis komt historisch gezien voor in Zuid- en Centraal-Europa met Parijs en Zuidwest-Duitsland (Kaiserstuhl) als noordelijkste vindplaatsen. Sinds 2009 werd de soort op meerdere plekken in Noordoost-Duitsland gevonden (Ziegler 2011) en is ze recent ook gemeld uit Niedersachsen door Jann Wübbenhorst op Diptera.info. Op Inaturalist.com wordt een waarneming uit 2021 gegeven van Luxemburg vlak bij de Belgische grens. Het voorkomen in België is aannemelijk, maar ons zijn geen waarnemingen bekend.

Nieuwe vondsten van zeer zeldzame inheemse soorten

Kirbya moerens (Meigen, 1830)

Gelderland Ooijpolder, Paardenweide, AC 190,8-430,9, 10.IV.2022, 1 ♂, Mars Gremmen. **Utrecht** Amersfoort, Bergkwartier, 20-27.III.2022, 1 ♀, ex yellow pan trap, Arthur van Ooijen. Soesterberg, voormalige vliegbasis, 21-25.IV.2021, 1 ♀, ex malaiseval, Theo Zeegers. **Noord-Brabant** Tilburg, Noorderbos, AC 134,4-401,9, 3.IV.202, 1 ♀, Johan van den Heuvel. **Limburg** Valkenburg, de Kluis, AC 188,1-318,9, 26.III.2021, 1 ♂, Sandra Lamberts & Arnold Wijker. Roermond, AC 198,4-356,2, 28.III.2021, 1 ♂, Dion Nijkskens. Susteren, AC 188,8-342,2, 3.IV.2021, 1 ♂, Ben Tinnemans. Maastricht, AC 175,8-318,4 3.IV.2022, 1 ♀, Sven Wijnhoven.

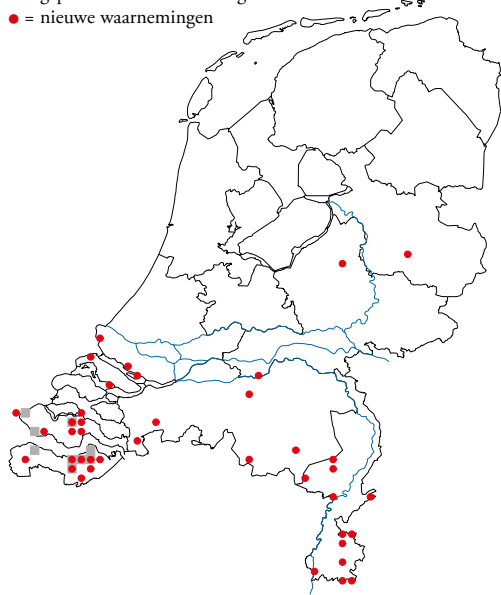
Kirbya moerens werd voor het eerst in 2016 in Nederland gevonden (Zeegers et al. 2016). Het is een van de vroegst in het voorjaar verschijnende sluipvliegen. Na enkele jaren zonder waarneming werd de soort vanaf 2021 meermaals gemeld, niet alleen in de zuidelijke provincies maar ook in Gelderland en Utrecht (fig. 7). De soort heeft ongetwijfeld geprofiteerd van de gemiddeld warmere voorjaren.

■ = gepubliceerde waarnemingen
● = nieuwe waarnemingen

Figuur 7. Waarnemingen van *Kirbya moerens* in Nederland.
Figure 7. Records of *Kirbya moerens* in the Netherlands.

■ = gepubliceerde waarnemingen
● = nieuwe waarnemingen

Figuur 8. Waarnemingen van *Peleteria iavana* in Nederland.
Figure 8. Records of *Peleteria iavana* in the Netherlands.

Peleteria iavana (Wiedemann, 1819)

Peleteria iavana werd voor het eerst uit Nederland gemeld door Zeegers & Verheyde (2019) op grond van meerdere vondsten in Zeeuws-Vlaanderen. Sindsdien heeft de soort zich in hoog tempo over het zuiden van ons land verspreid, niet alleen langs de kust maar ook in het binnenland (fig. 8).

Pexopsis aprica (Meigen, 1824)

Gelderland Winterswijk, Meddosche veen, AC 243,2-445,4, 1 ♀, 24.V.2021, Wil van den Hoven, col. Van den Hoven. **Utrecht** Soest, Klarwater, AC 147,8-465,2, 1 larve, 26.V.2022, gevonden in meikever waarop sectie verricht is na overlijden, Jeroen Hoek.

Pexopsis aprica werd voor het eerst voor Nederland gemeld door Zeegers (2014) op grond van één waarneming bij Winterswijk. Hieraan kunnen

we twee waarnemingen toevoegen, een imago eveneens uit de buurt van Winterswijk en een larve uit Soest (fig. 9). Het genus *Pexopsis* Brauer & Bergenstamm, 1889 is uniek in de gastheerkeuze: de soort parasiteert op volwassen meikevers *Melolontha* Fabricius, 1775 (Tschorsnig 2017).

TAXONOMISCHE WIJZIGINGEN

Ten opzichte van de eerste gepubliceerde naamlijst (Zeegers 2002) is het nodig een tweetal taxonomische wijzigingen door te voeren.

1. Zhang & Shima (2006) toonden aan dat er onder *Dinera carinifrons* (Fallén, 1817) in Azië een dubbelganger verscholen zat, die zij *D. fuscata* Zhang & Shima, 2006 noemden. Ziegler et al. (2016) toonden aan dat deze dubbelganger een separate populatie in Europa heeft en noemden die *D. fuscata occidentalis* Ziegler, 2016. Het leeuwendeel van de exemplaren uit het laagland en ook het Nederlandse exemplaar behoren tot

- = gepubliceerde waarnemingen
- = nieuwe waarnemingen

Figuur 9. Waarnemingen van *Pexopsis aprica* in Nederland.
Figure 9. Records of *Pexopsis aprica* in the Netherlands.

D. fuscata occidentalis en niet tot *D. carinifrons*.

Hoewel *D. fuscata* slechts eenmaal in ons land gevonden is, zit er relatief dichtbij in Duitsland (Lüneburgerheide) al een goede populatie (pers. obs. Theo Zeegers 2021).

2. Zeegers (2010) meldde een Zuid-Amerikaanse sluiplvlieg als *Trichopoda pennipes* (Fabricius, 1781). Revisie van het genus *Trichopoda* Berthold, 1827 heeft echter uitgewezen dat al het Europese materiaal behoort tot *T. pictipennis* Bigot, 1876 (Dios et al. 2021). Hoewel *T. pictipennis* inmiddels op grote schaal in het zuiden van Europa ingeburgerd is, wordt de vondst in ons land beschouwd als het gevolg van een secundaire introductie. De soort is (nog) niet gevestigd.

NOMENCLATORISCHE WIJZIGINGEN

Nomenclatorisch leunt de Nederlandse naamlijst Tachinidae van Zeegers (2002) sterk op de Palearctische catalogus van Herting (1984). In de meest recente wereldcatalogus (O'Hara et al.

2020). zijn de namen van een aantal Nederlandse soorten gewijzigd, deels vanwege anciënniteit, vooral vanwege een veranderd inzicht in de monofylie van bepaalde groepen (of het gebrek daarvan) met consequenties voor de indeling van genera.

Appendicia Stein, 1924 wordt tegenwoordig met andere genera gebundeld in *Panzeria* Robineau-Desvoidy, 1830 (= *Ernestia*, zie daar) (Nederlandse soort: *P. truncata* (Zetterstedt, 1838)).

Elfia Robineau-Desvoidy, 1850 wordt tegenwoordig verenigd met *Phytomyptera* Rondani, 1845 (Nederlandse soorten: *P. cingulata* (Robineau-Desvoidy, 1830), *P. minutissima* (Zetterstedt, 1844)).

Ernestia Robineau-Desvoidy, 1830 heet tegenwoordig *Panzeria* op basis van het beginsel van 'first revisor' (International Trust for Zoological Nomenclature 1999) (Nederlandse soorten: *P. laevigata* (Meigen, 1838), *P. puparum* (Fabricius, 1794), *P. rudis* (Fallén, 1810), *P. vagans* (Meigen, 1824)).

Erycilla Mesnil, 1957 wordt tegenwoordig verenigd met *Allophorocera* Hendel, 1901 (Nederlandse soort: *A. ferruginea* (Meigen, 1824)).

Eurithia Robineau-Desvoidy, 1830 wordt tegenwoordig met andere genera gebundeld in *Panzeria* (= *Ernestia*, zie daar) (Nederlandse soorten: *P. anthophila* (Robineau-Desvoidy, 1830), *P. caesia* (Fallén, 1810), *P. connivens* (Zetterstedt, 1844), *P. consobrina* (Meigen, 1824), *P. intermedia* (Zetterstedt, 1844), *P. vivida* (Zetterstedt, 1838)).

Fausta Robineau-Desvoidy, 1830 wordt tegenwoordig met andere genera gebundeld in *Panzeria* (= *Ernestia*, zie daar) (Nederlandse soort: *P. nemorum* (Meigen, 1824)).

Lypha ruficauda (Zetterstedt, 1838) wordt ondergebracht in een apart genus *Micronychia* Brauer & Bergenstamm, 1889 (Nederlandse soort: *M. ruficauda* (Zetterstedt, 1838)).

Ramonda Robineau-Desvoidy, 1863 wordt tegenwoordig verenigd met *Periscepsia* Gistel, 1848 (Nederlandse soorten: *P. latifrons* (Zetterstedt, 1844), *P. prunaria* (Rondani, 1861) *P. prunicia* (Herting, 1969), *P. spatulata* (Fallén, 1824)).

Timavia Robineau-Desvoidy, 1863 wordt tegenwoordig verenigd met *Smidtia* Robineau-Desvoidy, 1830 (Nederlandse soort: *S. amoena* (Meigen, 1824)).

DANKWOORD

Wij danken alle waarnemers voor het plaatsen van hun foto's op Waarneming.nl, in het bijzonder Aat Schaftenaar voor zijn foto van de historisch eerste *Spallanzania hebes*.

LITERATUUR

- Cerretti, P. 2010. I tachinidi della fauna italiana (Diptera Tachinidae), con chiave dei generi ovest-paleartici, Vol. 1. – Centro Nazionale Biodiversità Forestale, Verona.
- Dios, R., J. Ziegler & Th. Zeegers 2021. The American genus *Trichopoda* (Diptera: Tachinidae) in Europe - Decades of a misidentified invasive species. – Beitrage zur Entomologie 71: 221-225.
- International Trust for Zoological Nomenclature 1999. International Code of zoological nomenclature, fourth edition. – Icnz.org/the-code/the-code-online/
- Herting, B. 1967. Beiträge zur Kenntnis der europäischen Raupenfliegen (Dipt. Tachinidae). – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde 173: 1-18.
- Herting, B. 1984. Catalogue of Palaearctic Tachinidae (Diptera). – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde Serie A, 369: 1-228.
- O'Hara, J.E., S.J. Henderson & D.M. Wood 2020. Preliminary checklist of the Tachinidae (Diptera) of the world, version 2.1 – Nadsdiptera.org/Tach/WorldTachs/Checklist/Worldchecklist.html.
- Tschorsnig, H.-P. 2017. Preliminary host catalogue of Palaearctic Tachinidae (Diptera). – Nadsdiptera.org/Tach/WorldTachs/CatPalHosts/Home.html.
- Tschorsnig, H.-P. & B. Herting 1994. Die Raupenfliegen (Diptera: Tachinidae) Mitteleuropas: Bestimmungstabellen und Angaben zur Verbreitung und Ökologie der einzelnen Arten. – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde, Serie A 506: 1-170.
- Tschorsnig, H.-P. & V. Richter 1998. 3,54 Family Tachinidae. – In: Papp, L. & Darvas, B. (eds.), Contribution to a manual of Palaearctic Diptera, Volume 3, Higher Brachycera. Budapest, Science Herald, Budapest: 691-827.
- Zeegers, Th. 2002. Family Tachinidae. – In: Beuk, P.L.Th. (ed.), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV Uitgeverij, Utrecht: 350-371.
- Zeegers, Th., 2010. Tweede aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 34: 55-66.
- Zeegers, Th., 2014. Vierde aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 43: 43-45.
- Zeegers, Th., D. Belgers, N.-J. Dek, & B. Oving 2016. Vijfde aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 46: 37-42.
- Zeegers, Th. & F. Verheyde 2019. Zesde aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 53: 123-134.
- Zeegers, Th. & K. Goudsmits 2022. De vliegen, bijen en wespen van de voormalige Vliegbasis Soesterberg. – Entomologische Berichten 82: 49-55.
- Zhang, Ch.-T. & H. Shima 2006. A systematic study of the genus *Dinera* Robineau-Desvoidy from the Palaearctic and Oriental regions (Diptera: Tachinidae). – Zootaxa 1243: 1-60.
- Ziegler, J. 2011. Rezentere Arealerweiterungen bei Wanzenfliegen (Diptera: Tachinidae, Phasiinae) in Nordostdeutschland und eine Übersicht zur Gesamtverbreitung von fünf Arten. – Studia Dipterologica 18: 29-54.
- Ziegler, J., E. Lutovinovas & Ch. Zhang 2016. The taxa of the *Dinera carinifrons* complex (Diptera, Tachinidae) with the description of a new West Palaearctic subspecies and three lectotype designations. – In: Ziegler, J. (ed.), Diptera Stelvana. Vol. 2. Studia Dipterologica - Supplement 21: 249-275.

SUMMARY

Seventh update of the checklist of Dutch tachinid flies (Diptera: Tachinidae)

Two species are recorded for the first time for the Netherlands. *Spallanzania bebes* has been recorded from several localities in the east of the country since 2020. *Elomya lateralis* was found once on the Veluwe. All records were made public on Waarneming.nl. In both cases, there seems to be an expansion of distribution from Central Europe. Also *Kirbya moerens*, *Peleteria iavana* and *Pexopsis aprica* are expanding their range in the Netherlands, presumably due to climate change.

Th. Zeegers
EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden
theo.zeegers@naturalis.nl

W. van den Hoven
Boskoop
w.v.d.hoven3@ziggo.nl

J. van de Westeringh
Arnhem